

De Franse revolutie van choreografe Carolyn Carlson

Tom Christiaens

samen-
vatting
p. 18

“Ik ben de revolutie begonnen.” Carolyn Carlson zegt het zonder met de ogen te knippen. En ze heeft nog gelijk ook.

De Amerikaanse choreografe liet Frankrijk met de moderne dans kennismaken. Na een triomftocht langs 's werelds grootste operahuizen, staat Carlson vandaag in Roubaix aan het hoofd van één van de populairste danscentra van het land.

Ze is bijna zeventig, maar haar leeftijd heeft geen vat op de *drive* waarmee ze haar passie voor dans uitdraagt. Carolyn Carlson geeft les, creëert choreografieën, staat met haar gezelschap op internationale podia, en pendelt non-stop tussen Parijs en Roubaix. “Ik ben 300% artiest. Dansen betekent voor mij vrijheid. De liefde voor mijn vak geeft me energie om te blijven werken.”

In 1999 kon de ranke Amerikaanse haar droom waarmaken door een eigen danswerkplaats te openen: het Atelier de Paris in La Cartoucherie de Vincennes. Daar nodigt ze topchoreografen uit om masterclasses te geven of laat ze dansers, die daar vaak tijdelijk verblijven, nieuw werk bedenken. Sinds 2005 ontfermt Carlson zich over het Centre Chorégraphique National Roubaix Nord-Pas-de-Calais (CCN), één van de negentien regionale danscentra in Frankrijk. Daar komen de meeste van haar choreografieën tot stand.

Dansen in de kelder

Carolyn Carlson is al meer dan veertig jaar een begrip in Frankrijk. Een land dat ze eerder toevallig had leren kennen. Geboren in Californië als enige dochter van een kunstminnende veearts en een operazangeres, studeert ze klassieke dans aan de San Francisco School of Ballet en aan de universiteit van Utah. In 1965, wanneer ze in New York bij het gezelschap van Alwin Nikolais aan de slag gaat, ontpopt Carlson zich tot een uitstekend danseres. Een status die ze bevestigt door drie jaar later de prijs van beste danser te winnen op het *International Dance Festival* in Parijs.

Met de ideeën van haar leermeester Nikolais op zak over beweging, compositie en onderwijs, maakt Carlson in 1971 de overstek naar Frankrijk. Haar eerste halte is het gezelschap van Anne Béranger. Een jaar later presenteert ze op het festival van Avignon *Rituel pour un rêve mort*, een poëtisch manifest dat de blauwdruk wordt van haar later werk, dat sterk is beïnvloed door filosofie en spiritualiteit.

De grote doorbraak in Frankrijk komt er in 1974, wanneer Carlson door Rolf Liebermann wordt binnengehaald bij de Opéra National de Paris als *étoile-chorégraphe*. Opmerkelijk, want normaal is die eer weggelegd voor dansers die aan de opera hebben gestudeerd. Liebermann vraagt Carlson een experimentele werkgroep te leiden die nieuwe dansvormen moet onderzoeken. De Groupe de Recherches Théâtrales wordt zo het eerste professionele en moderne dansgezelschap van Frankrijk dat door de staat gesubsidiëerd wordt. Carlson zal er zeven jaar werken en 25 creaties mee maken.

Maar niet zonder slag of stoot. “Wij hadden onze studio in de kelders van de opera”, herinnert Carlson zich. “De balletdansers die boven werkten, keken letterlijk en figuurlijk op ons neer. Ze noemden ons ‘die van beneden’. Bij onze eerste voorstelling was er zelfs een betoging. ‘Go home!’, scandeerden ze. Twee jaar lang werden we door het klassieke balletmilieu gehaat, omdat we een ander soort dans wilden, weg van de pirouettes en pliés, maar ook omdat we op een onconventionele manier werkten. We haalden muzikanten naar de opera die we in de metro of op straat hadden ontmoet, organiseerden gratis lessen, improviseerden op jazz en lieten ons inspireren door andere kunsten, wars van alle conventies.”

Dat de Franse danswereld aanvankelijk maar lauwtjes en soms rond-uit vijandig reageert op de experimenten van Carolyn Carlson hoeft niet te verbazen. Frankrijk koestert zijn rijke ballettraditie die teruggaat tot de hofballetten van de zestiende eeuw en heeft zich in tegenstelling tot andere Europese landen heel lang afgesloten van elke vernieuwing in de dans. Wanneer dan in de Parijse Opéra, het centrum van de dans in Frankrijk en behoedster van het repertoire en de Franse stijl, een buitenlandse choreografe vol overgave vernieuwing komt prediken, wordt dat gezien als een regelrechte aanval op die traditie. “Ik had de impact van mijn dadendrang op de Franse cultuur onderschat”, zegt Carlson daar nu over. “Mijn Amerikaanse identiteit, die staat voor vrijheid en je eigen weg zoeken, botste met de Franse dans die toen erg intellectueel, conceptueel en zelfs Cartesiaans was.”

Maar wie Carlson moet steunen, blijft haar steunen. Bernard Lefort, die Rolf Liebermann opvolgt als operadirecteur, promoveert haar experimentele ‘keldergroep’ tot een integraal deel van het dansgezelschap van de Opéra. Ook de inspanningen van Michel Guy, minister van Cultuur van 1974 tot 1976,

doen het tij voor moderne dans gaandeweg keren. Hij laat zijn landgenoten kennismaken met het frisse en vernieuwende werk van Amerikaanse topchoreografen als Merce Cunningham, Twyla Tharp, Paul Taylor en Alwin Nikolais. Wanneer Nikolais een school en een danscentrum opricht in Frankrijk en eveneens wordt gevraagd een choreografie te creëren aan de Opéra, ligt de weg voor de moderne dans in Frankrijk open. Er komen steeds meer buitenlandse choreografen naar Parijs, en Franse dansers trekken geregeld naar New York om zich er te bekwamen in de moderne danstechnieken. Midden jaren zeventig durven pers en publiek te applaudisseren als er ook al eens zonder tutu wordt gedanst.

Zen en poëzie

Carolyn Carlson inspireert in de jaren zeventig en tachtig een hele generatie jonge dansers en choreografen op het Europese vasteland. Haar sleutelrol in de geboorte van moderne dans in Frankrijk drukt een grote stempel op het werk van talenten als Dominique Bagouet, Caroline Maracade en Dominique Petite. In Venetië, waar Carlson van 1980 tot 1984 artistiek directeur is van operatheater Teatro La Fenice, is haar invloed als mentor merkbaar bij een groep als Sosta Palmizi. Van 1999 tot 2002 keert ze naar de stad terug om er het dansluik van de Biënnale glansrijk vorm te geven.

Waar ze ook komt en met wie ze ook werkt, Carolyn Carlson maakt indruk. In de jaren negentig trekt ze naar het Hoge Noorden, de streek van haar voorouders. Ze is artiest-in-residentie bij het Helsinki City Theater en het Nationaal Ballet van Finland, en artistiek directeur bij het Cullberg Ballet in Stockholm. Ze werkt ook als gastchoreografe bij Duitse en Nederlandse huizen.

Wat deze onvermoeibare nomade zo geliefd maakt, is zowel haar originele bewegingstaal als haar manier van lesgeven en de wijze waarop haar choreografieën tot stand komen. Carlson wil niet spreken van een eigen danstechniek, maar erkent wel een eigen stijl. Ze noemt het “mijn persoonlijke interpretatie van de relatie tussen ruimte en tijd, tussen beweging en energie”.

Het universum van Carolyn Carlson oogt poëtisch en mystiek. Wat ze doet, omschrijft ze als visuele poëzie, liever dan als choreografie. Er spreekt veel hoop en optimisme uit haar werk. Een erfenis uit de *sixties*, toen ze als pas afgestudeerde danseres in de Lower East Side in New York verbleef, temidden van kunstzinnige zielsverwanten die geloofden in een samenleving die beter gediend was met de verbeelding aan de macht. Carlson noemt zichzelf graag een kind van de hippiegeneratie. “Vandaag leven we in een donkere periode. Ik wil een boodschap van hoop en licht uitdragen,

van eenvoud en van puurheid”, zegt ze in haar flat tegenover het museum La Piscine in Roubaix. “Het is ook een boodschap die makkelijk te begrijpen is. Ik loop niet warm voor conceptuele kunst. Als ik naar een schilderij kijk, wil ik niet eerst het bijbehorende plaatje lezen om ervan te kunnen genieten. Daarom houd ik ook niet van conceptuele dans. Kunst moet direct en helder zijn. De boodschap moet meteen duidelijk zijn, anders gaat er te veel schoonheid verloren.”

Een andere inspiratiebron die vaak doorschemert in het dansidoom van Carlson zijn haar Finse roots. Als kind verbleef Carlson tijdens de zomervakanties vaak bij haar grootouders in Finland. Van hen erfde ze naar eigen zeggen een vrije geest, een streven naar puurheid en vooral een grote verbondenheid met de natuur. De bomen en de lucht- en waterbeelden in haar decors verwijzen naar haar Scandinavische afkomst.

Maar haar artistieke visie, stoelt ook op haar ‘geloof’ in het zenboeddhisme, zoals al in 1978 bleek in haar voorstelling *The Year of the Horse*. Carlson beschouwt het hier en nu als het belangrijkste aspect van haar leven. De zoektocht naar evenwicht, yin en yang, maakt een integraal deel uit van haar werk.

Haar dans is ook sterk beïnvloed door andere kunstvormen, zodat we bij Carlson eerder kunnen spreken van totaal danstheater. “Tijdens mijn New Yorkse jaren had ik contact met figuren als Allan Ginsberg en Andy Warhol. Schilders, dichters, muzikanten, regisseurs, alle artiesten werkten toen samen. Die kruisbestuiving is zeer vruchtbaar gebleken voor mijn werk.”

In 1998 maakte ze haar filmdebuut met een hoofdrol in *La momie à mi-mots* van Laury Granier. Ze speelt een jonge vrouw die verandert in een mummie in de Jardin Du Luxembourg in Parijs. De film, die een poging is om dans, muziek en beeldende kunst te laten versmelten, kreeg veel weerklank en werd vanwege de bijzondere montage bekroond met de prijs Andreï Tarkovski.

Carlson schrijft ook gedichten en maakt kalligrafische tekeningen. Ze vormen de basis van elke nieuwe choreografie. Rond dit gegeven improviseren de dansers, een techniek die ze overnam van haar eerste leermeester Alwin Nikolais. “Er zijn collega’s die alle passen tot in de puntjes voorbereiden. Bij mij is geen enkele beweging op voorhand vastgelegd. Ik verwacht een grote input van de dansers zelf en laat ze improviseren rond het materiaal dat ik hen aanreik. We creëren samen een choreografie. Zo komt een dans organisch tot stand.”

Carlson heeft intussen al meer dan honderd eigen stukken achter haar naam staan. Vele daarvan zijn mijlpalen geworden in de moderne dans, zoals *Density 21.5*, *The Year of the Horse*, *Blue Lady*, *Steppe*, *Maa*, *Signes*, *Writings on Water* en *Inanna*.

Voor haar baanbrekend werk werd ze in Frankrijk benoemd tot ridder in de Orde van Kunst en Letteren en ridder in de Nationale Orde van het Erelegioen, de hoogste en belangrijkste Franse nationale onderscheiding. In haar kast ligt ook nog een medaille van de Stad Parijs, en een Gouden Leeuw, die ze tijdens de Biënnale voor Hedendaagse Dans in Venetië kreeg, de eerste ooit gegeven aan een choreograaf.

Vruchtbaar isolement

Carolyn Carlson heeft haar naam en faam intussen al zeven jaar verbonden aan het Centre Chorégraphique National Roubaix Nord-Pas-de-Calais (CCN). Er zijn negentien van dergelijke danscentra verspreid over vijftien regio's in Frankrijk. Ze kwamen er begin de jaren tachtig onder impuls van de socialistische minister Jack Lang, die onder het motto "Laat duizend bloemen bloeien" cultuur toegankelijk wilde maken voor zoveel mogelijk Fransen, vooral buiten de hoofdstad. Lang gaf de danssector zuurstof door het budget te verdubbelen. Al was dat nog altijd een peulenschil vergeleken met de subsidies voor muziek en theater. Bovendien ging de helft van het dansbudget naar het ballet van de Parijse Opéra.

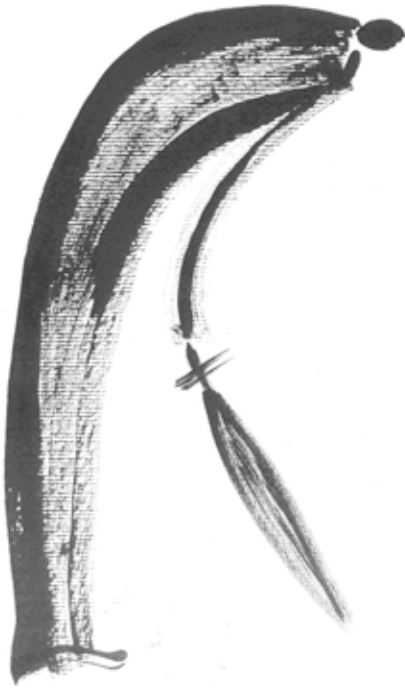
Aan het hoofd van elk van die regionale danscentra staat een choreograaf die er zijn eigen stukken produceert en mee op tournee gaat. Daarnaast heeft het CCN de opdracht nieuw talent op te sporen en te vormen, en het publiek te sensibiliseren voor dans.

Het CCN van Nord-Pas-de-Calais ontstond in 1984. Carolyn Carlson heeft er haar eigen gezelschap van negentien dansers waarmee ze elk jaar minstens één nieuwe choreografie maakt en enkele van haar vele stukken weer opneemt en herwerkt. *Tigers in the Tea House* en *Inanna* waren de laatste in de rij. In april ging *Synchronicity* in première, een creatie voor negen dansers, waarmee Carlson haar boeddhistische ideeën verbeeldt over wedergeboorte en bewustzijn.

Het CCN geeft ook onderdak aan een dansschool met tweehonderd leerlingen, waarin zowel klassiek ballet, hedendaagse dans als hiphop en jazzdans worden onderwezen.

Onder de noemer The Red Brick Project ondersteunt het centrum gastchoreografen. Tot 2013 zijn dat Caterina Sagna, Tero Saarinen en Brahim Bouchelaghem. Zij krijgen in Roubaix alle ruimte en begeleiding om te werken aan eigen voorstellingen en die meermaals te laten zien tijdens hun verblijf.

Het CCN van Nord-Pas-de-Calais trekt met bijna honderd voorstellingen jaarlijks ongeveer veertigduizend bezoekers. Het behoort bovendien tot de top vijf van Franse danscentra met de meeste tournees van eigen producties. Daarmee is de uitstraling van het CCN de jongste jaren sterk

toegenomen, nationaal en internationaal, maar zeker ook dichterbij huis, in Nord-Pas-de-Calais zelf. Dat heeft voor een groot deel te maken met het feit dat het centrum verankerd is in de stad en regio. Carolyn Carlson ziet dans als een gemeenschapsvormer, een bruggenbouwer. Daarom werkt haar CCN nauw samen met scholen, bedrijven en overheden. Carlson stuurt haar dansers uit naar plekken waar je ze niet verwacht, zoals kerken, bibliotheken en fabrieken. Je ziet ze ook opduiken tijdens grote evenementen, die niet aan dans gelinkt zijn, zoals de Franse erfgoeddagen.

Zeer geslaagd was het project *Valfresco*, waarbij zestig inwoners van Valenciennes, van 3 tot 78 jaar, een dansvoorstelling brachten op

het podium van Le Phénix. Met *Dansewindows* trokken dansers van Carlson naar kansarme buurten in landelijke gemeenten in de regio. In 2007 pakte het CCN uit met *Water Born*, een performance in het art deco zwembad van Bruay-La-Buissière. Vijftien dansers van Carolyn Carlson gingen aan de slag met leerlingen van het conservatorium van Roubaix en acteurs van een lokale toneelvereniging. In 2011 kon je gaan kijken naar *De Roubaix au lointain*, een voorstelling van inwoners van Roubaix en leerlingen van de dansschool. En dan zijn er ook de ontbijtklassen in het CCN waarmee Carlson een gezonde levensstijl promoot door dansworkshops te combineren met lessen voedingsleer.

“In het noorden van Frankrijk is dans eerder een regionaal dan een stedelijk verhaal, zoals elders in Frankrijk”, beweert Carlson. “Geen enkel ander CCN doet zoveel inspanningen om met scholen en verenigingen uit de streek samen te werken zoals wij. We werken ook samen met Danse à Lille die momenteel één van de grote promotoren van dans is in Frankrijk. Zelfs Marseille kopieert nu de werking die wij in Nord-Pas-de-Calais hebben uitgebouwd.”

Carolyn Carlson heeft Nord-Pas-de-Calais ontegensprekelijk op de culturele kaart van Frankrijk geplaatst. Maar de streek geeft haar ook veel terug.

Carlson heeft naar eigen zeggen in Roubaix enkele van haar beste stukken gemaakt. “Elke plaats waar ik ooit heb gewoond en gewerkt laat sporen na in mijn stukken: van Helsinki zijn dat het licht en de koude temperaturen, van Venetië is dat het water. In Roubaix is het de ambiance die me inspireert. De stille straten, die stenen werkmanshuizen en vele verschillende culturen. Deze stad doet me heel erg denken aan de sfeer van de Lower East Side in het New York van de jaren zestig. Maar Roubaix staat tegelijk synoniem voor isolement, voor grauwe armoede, verdrukking en vergane industrie. Dat bepaalt de identiteit van de Noord-Fransen, en die sfeer sijpelt ook door in mijn werk.”

résumé

La Révolution Française de la chorégraphe Carolyn Carlson

La chorégraphe américaine Carolyn

Carlson a familiarisé la France avec la danse moderne. Après avoir fait un tour du monde triomphal des plus grands opéras du monde, Carlson se trouve aujourd'hui à Roubaix à la tête d'un des centres de danse les plus populaires du pays. Elle y enseigne, y crée des chorégraphies, accompagne sa compagnie sur des scènes internationales et fait sans cesse la navette entre Paris et Roubaix.

En 1999, l'Américaine a su réaliser son rêve en ouvrant son propre atelier de danse, l'Atelier de Paris à La Cartoucherie de Vincennes. Elle y invite les plus grands chorégraphes à donner des master class et demande aux danseurs d'imaginer de nouvelles œuvres. Depuis 2005, Carlson se charge du Centre chorégraphique national Roubaix Nord-Pas-de-Calais (CCN), un des dix-neuf centres de danse régionaux en France. C'est ici que la plupart de ses chorégraphies voient le jour.

Carolyn Carlson est bien connue en France depuis plus de quarante ans. Elle est née en Californie et étudie la danse classique à la San Francisco School of Ballet et à l'université d'Utah. En

Behoeft om naar de grote stad terug te keren, heeft Carolyn Carlson niet meteen. Nord-Pas-de-Calais is haar nieuwe thuis geworden. “Optreden in de Parijse Opéra de Bastille voor duizend mensen of hier in een schooltje voor driehonderd, het is me evenveel waard.” ■

<http://www.ccn-roubaix.com>

1965, lorsqu'elle rejoint à New York la troupe d'Alwin Nikolais, Carlson se révèle excellente danseuse. Elle confirme son statut en remportant trois ans plus tard le prix du meilleur danseur au *International Dance Festival* à Paris.

En 1971, Carlson fait la traversée direction la France. Elle s'arrête d'abord à la compagnie d'Anne Béranger. Un an plus tard, elle présente au festival d'Avignon *Rituel pour un rêve mort*, un manifeste poétique où on lira l'ébauche de son œuvre ultérieure, empreinte de philosophie et de spiritualité.

Sa vraie percée en France date de 1974, lorsque Carlson est invitée par Rolf Liebermann à rejoindre l'Opéra national de Paris en tant qu'*étoile-chorégraphe*. Liebermann demande à Carlson de diriger un groupe de travail susceptible d'explorer de nouvelles formes de danse. Ainsi le « Groupe de recherches théâtrales » devient la première compagnie de danse professionnelle et moderne en France à être subventionnée par l'État. Carlson y restera sept ans et signera 25 créations.

Ce ne sera pas sans coup férir. Pendant deux ans, ses danseurs ont été haïs par le milieu du ballet, parce qu'ils imposaient un autre type de danse, mais aussi par leurs méthodes de travail qui n'avaient rien de conventionnel. Cette réaction n'est pas étonnante car la France hérite sa tradition du ballet et elle s'est, contrairement à d'autres pays, isolée pendant très longtemps de toute forme d'innovation dans le domaine de la danse. Quant à l'Opéra de Paris, temple de la danse en France et gardien du répertoire du style français, une chorégraphe venue de l'étranger qui se met à prêcher corps et âme l'innovation, voilà qui est perçu comme une atteinte directe à la tradition.

Cependant, Bernard Lefort, qui succède à Rolf Liebermann comme directeur, continue à l'encourager. Il fait la promotion de son groupe expérimental en l'intégrant à la troupe de danse de l'Opéra.

Les efforts livrés par Michel Guy, ministre de la Culture de 1974 à 1976, instaurent petit à petit le changement dans la danse moderne. Il amène ses compatriotes à se familiariser avec l'œuvre de grands chorégraphes américains tels Merce Cunningham, Twyla Tharp, Paul Taylor et Alwin Nikolais. Lorsque Nikolais fonde une école et un centre de danse en France et qu'on lui demande de créer une chorégraphie à l'Opéra, la voie s'ouvre à l'essor de la danse moderne en France.

Dans les années soixante-dix et quatre-vingt, Carolyn Carlson inspire toute une génération de jeunes danseurs et chorégraphes du continent européen. Elle imprime sa marque sur de grands talents comme Dominique Bagouet, Caroline Maracade et Dominique Petite. Entre 1980 et 1984 Carlson devient directeur artistique de l'opéra-théâtre La Fenice à Venise où son influence comme mentor se ressent fortement chez un groupe comme Sosta Palmizi. De 1999 à 2002, elle retourne à Venise pour donner forme au volet de la danse de la Biennale.

Au cours des années

quatre-vingt-dix, Carolyn Carlson se rend dans le Grand Nord et travaille comme artiste en résidence au Helsinki City Theater et au Ballet national de Finlande, ainsi que comme directeur artistique du Cullberg Ballet à Stockholm. Elle travaille également en tant que chorégraphe invitée pour des compagnies allemandes et néerlandaises.

Ce qui rend cette infatigable nomade si attachante, c'est son langage gestuel original, tout autant que sa manière d'enseigner et sa façon de créer ses chorégraphies. Carlson ne veut pas parler d'une technique de danse qui lui serait propre, mais elle reconnaît un style personnel.

L'univers de Carolyn Carlson semble poétique et mystique. Son œuvre exprime à la fois l'espoir et l'optimisme, héritage des *sixties*, alors que, fraîchement diplômée, elle résidait dans le East Side à New York. Toujours est-il que Carlson se reconnaît comme une enfant de la génération hippie.

Autre source d'inspiration qui transparaît souvent dans l'idiome de la danse de Carlson : ses origines finlandaises. Pendant son enfance, elle passait ses vacances d'été chez ses grands-parents en Finlande, dont il lui reste en héritage, selon ses dires, un esprit libre, la quête de pureté et surtout un lien très fort avec la nature.

Cependant, sa vision artistique repose aussi sur sa « foi » dans le bouddhisme zen, comme on a pu l'observer dès 1978 lors de la représentation *The Year of the Horse*. Enfin, sa danse est fortement influencée par d'autres formes artistiques, de sorte qu'il vaut mieux parler chez Carlson d'un théâtre de danse total.

En 1998, elle fit ses débuts au cinéma en tant qu'actrice principale dans *La momie à mi-mots* de Laury Granier. Carlson écrit également des poèmes et réalise des dessins calligraphiques, qui constituent la base de chaque nouvelle chorégraphie. Autour de cette donnée, les danseurs improvisent, technique reprise de son maître Alwin Nikolais.

« Il y a des collègues qui préparent chaque pas jusque dans les plus petits détails. Chez moi aucun mouvement n'est fixé à l'avance. J'attends beaucoup de l'apport des danseurs mêmes et les laisse improviser autour du matériel que je leur propose. »

À ce jour, Carlson a plus de cent chorégraphies à son nom dont un grand nombre sont devenues des événements marquants de la danse moderne telles *Density 21.5*, *The Year of the Horse*, *Blue Lady*, *Steppe*, *Maa*, *Signes*, *Writings on Water* et *Inanna*.

Depuis sept ans Carolyn Carlson a lié son nom et sa renommée au Centre chorégraphique national Roubaix Nord-Pas-de-Calais (CCN). Dix-neuf de ces centres de danse sont désormais implantés dans quinze régions de France. Ils ont été créés au début des années quatre-vingt sous l'impulsion du ministre socialiste de la Culture, Jack Lang, qui souhaitait rendre la culture accessible à tous les Français, en particulier en dehors de la capitale. Lang insuffla un ballon d'oxygène au secteur de la danse en doublant son budget, bien que celui-ci soit resté une bagatelle comparé à celui de la musique et du théâtre. De plus, la moitié de ce budget fut attribuée au ballet de l'Opéra de Paris.

À la tête de chacun de ces centres de danse régionaux, un chorégraphe produit ses propres ballets avec lesquels il part en tournée. En outre, le CCN a pour tâche de découvrir de nouveaux talents, de les former et de sensibiliser le public à la danse. Le CCN du Nord-Pas-de-Calais fut créé en 1984. Carolyn Carlson y a sa propre compagnie de dix-neuf danseurs avec lesquels elle crée chaque année au moins une nouvelle chorégraphie et reprend ou retravaille ses nombreuses pièces dont les dernières sont *Tigers in the Tea House* et *Inanna*. En avril dernier, la chorégraphe présenta la première de *Synchronicity*, un ballet pour neuf danseurs où

Carlson exprime ses idées bouddhistes sur la conscience et la réincarnation.

Le CCN comprend aussi une

école de danse avec deux cents élèves où l'on enseigne aussi bien le ballet classique que le hip-hop ou la danse jazz. Sous le nom The Red Brick Project, le centre soutient également des chorégraphes invités, parmi lesquels jusqu'en 2013 Caterina Sagna, Tero Saarinen et Brahim Bouchelaghem.

Le CCN du Nord-Pas-de-Calais attire chaque année environ quarante mille spectateurs pour environ une centaine de spectacles. Il fait en outre partie des cinq meilleurs centres de danse français. Il a à son actif le plus grand nombre de tournées avec ses propres productions. Ces dernières années ceci a contribué fortement au rayonnement national et international du CCN, mais aussi à son succès dans le Nord-Pas-de-Calais même, succès dû à l'ancrage au centre de la ville et de la région. Carolyn Carlson considère la danse comme un constructeur de pont, favorisant l'esprit de communauté. Raison pour laquelle elle collabore étroitement avec les écoles, les entreprises et les administrations.

Valfresco est un projet qui réunit sur la scène du Phénix une soixantaine d'habitants de Valenciennes, de 3 à 78 ans. Ce fut une vraie réussite. Avec *Dansewindows*, les danseurs de Carlson sont allés vers les quartiers défavorisés des communes rurales de la région. En 2007, le CCN proposa dans la piscine Art déco de Bruay-la-Buissière le spectacle *Water Born*. Quinze danseurs y faisaient équipe avec des élèves du conservatoire de Roubaix et des acteurs d'une troupe de théâtre locale. En 2011, le public put assister à *De Roubaix au lointain*, un spectacle réalisé par des habitants de Roubaix et des élèves de l'école de danse. Mais il y a aussi les classes petit-déjeuner du CCN à travers lesquelles Carlson tente de promouvoir au moyen d'ateliers de danse et de cours d'alimentation un mode de vie sain.

Aucun autre centre CCN ne fait autant d'efforts pour travailler avec des écoles et des associations de la région. Il collabore en outre avec Danse à Lille, actuellement un des

grands promoteurs de la danse en France. Même Marseille copie en ce moment les activités mises en place par le CCN dans le Nord-Pas-de-Calais.

Indiscutablement Carolyn Carlson a conféré au Nord-Pas-de-Calais une place d'exception dans le paysage culturel français. Mais la région lui

a aussi beaucoup apporté. Selon ses propres dires, Carlson a créé à Roubaix quelques-unes de ses meilleures chorégraphies. Elle n'a par ailleurs aucun besoin de retourner vers la grande ville. Le Nord-Pas-de-Calais est devenu son nouveau foyer. ■

<http://www.ccn-roubaix.com>

— Traduit du néerlandais par Nathalie Callens